

TEKST

Grant Morison

CRTEŽ

Frenk Kvajtli

KOLOR I DIGITALNI TUŠ

Džejmi Grant

Prvo objavljivanje, u formi svezaka, u *WE3* 1-3 2004. godine.

NASLOV ORIGINALA

WE3

COPYRIGHT

Originally published by DC Comics in the U.S. in single magazine form as WE3 1-3.

Original U.S. editor: Karen Berger.

Copyright © 2004, 2005, 2013 Grant Morrison and Frank Quitely
All Rights Reserved. All characters, their distinctive likenesses and related elements featured in this publication are trademarks of Grant Morrison and Frank Quitely.

The stories, characters and incidents featured in this publication are entirely fictional.

Published by Darkwood under License from DC Comics.

Any inquiries should be addressed to DC Comics c/o Darkwood.

IZDAVAČ

Darkwood d.o.o., Beograd
e-mail: info@darkwood.co.rs
<http://www.darkwood.co.rs>
011/2622-867
064/6465-755

GLAVNI UREDNIK

Slobodan Jović

UREDNIK

Vladimir Tadić

PREVOD

Vladimir Tadić

LEKTURA:

Agencija Mahačma

DIZAJN PRILAGODIO:

Ivica Števanović

LOGOTIP EDICIJE KREIRAO

Vuk Popadić

PRELOM I PRIPREMA ZA ŠTAMPU

Savo Katalina

ŠTAMPA I POVEZ

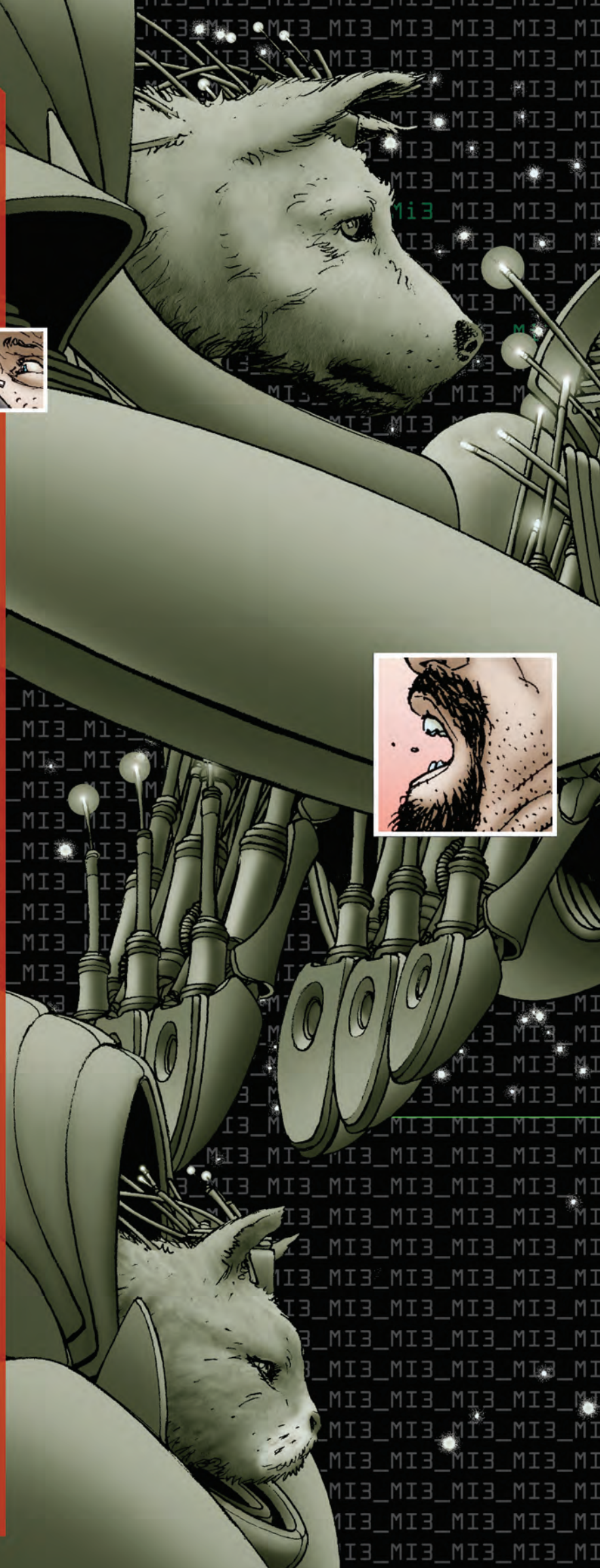
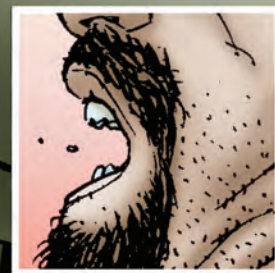
AMDSISTEM, Zemun

CIP – katalogizacija u publikaciji

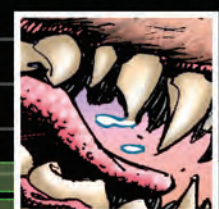
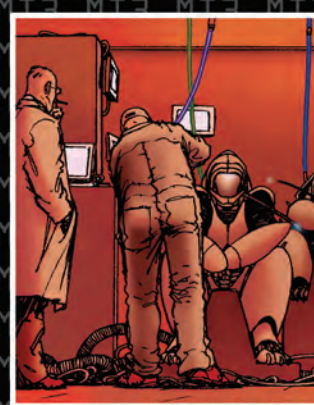
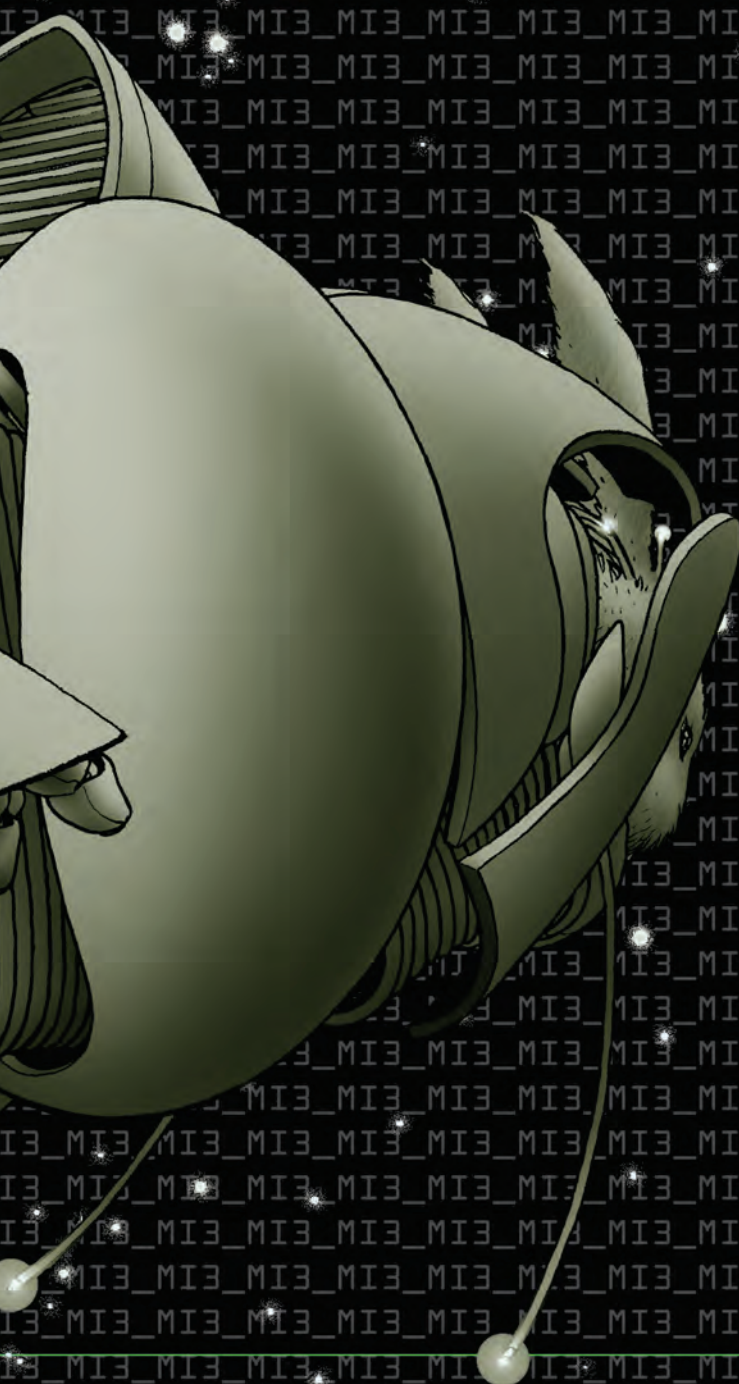
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

ISBN 978-86-6163-168-9

COBISS.SR-ID 204093708

MI3

Grant Morrison

Frenk Kvačtli

SUROVA BAJKA

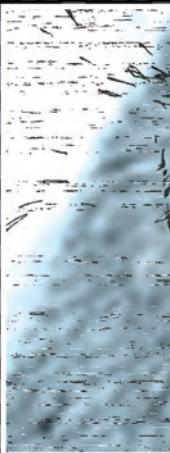
Bili jednom kuca, maca i zeka...

Da je delo *M13* Granta Morisona i Frenka Kvajtlija bajka, tako bi počinjalo. Ali nije, ili barem ne u potpunosti. Naime, iako su glavni protagonisti životinje koje govore, nema ničeg bajkovitog u tome kako su one nastale i kroz šta prolaze. Grafička novela koju držite u rukama ponekad je dirljiva, neretko nasilna, ali u celini je upečatljiva priča o tome šta se dešava kad čovek pokuša da životinje načini ubitačnijim – i samim tim sličnijim sebi. I ne samo to – Morison i Kvajtli nam takođe daju drugačiju formu stripa, revolucionarnu, u kojoj kadrovi nisu tek zalepljeni na strani, već bukvalno izviru iz nje, pokušavajući (a možda, ko zna, i uspevajući) da nam približe životinjsku percepciju vremena i prostora. I kao da to nije dovoljno, daju nam početak svesnosti i samospoznaje tri rudimentarna intelekta, daju nam nevine i naivne životinje koje moraju da se nose sa onim za šta priroda nije opremila njihove mozgove.

Takva mešavina bajkovitog i surovo realnog, metafizike i brige o životinjama nije neuobičajena za ovu dvojicu škotskih autora koji su najveći deo svoje karijere proveli stvarajući stripove za američko tržište, na kome su svrstani među najcenjenije autore današnjice. Razvojni put Granta Morisona bio je sličan mnogim drugim scenaristima koji dolaze s Britanskog ostrva: osamdesetih godina prošlog veka počeo je da piše scenarije za manje tiražne britanske strip-časopise, da bi na kraju stigao do glavnog rasadnika britanskih talenata tog doba – revije *2000AD*. Za taj kulturni magazin Morison stvara sa Stivom Jouvelom 1987. svoju prvu veliku kreaciju – *Zenit*, priču o slavaljubivom i sarkastičnom superheroju superzvezdi, koji je bio kritika u to vreme vrlo popularne mete u Britaniji – Konzervativne partije. *Zenit* je bio dovoljno popularan da Morison u okviru „britanske invazije”, koja je kasnih osamdesetih krenula preko okeana na američke obale, bude pozvan da radi za *DC komiks*. Kao što je Alan Mur, čuveni britanski scenarista koji je i započeo tu famoznu invaziju, nekoliko godina ranije dobio relativno opskurni horor serijal *Stvorenje iz Močvare*, a godinu dana kasnije Nil Gejman potpuno nepoznatog *Sendmena* – Morisonu je *DC* dao *Animal man*, strip o junaku koji se od 1965. godine, kada je nastao, pojavio samo nekoliko puta.

Morison je od *Animal mana* napravio poligon za priče o zaštiti životinja s jedne strane, a s druge strane priču o pričama, jer glavni lik, Badi Bejker, polako postaje svestan da živi u stripu. *Animal man* je bio previše čudan strip da bi postao veliki komercijalni hit kakvi su bili *Stvorenje iz Močvare* i *Sendmen*, ali je svakako postigao dovoljan uspeh da *DC* dodeli Morisonu još jedan opskurni serijal – *Prokletu patrolu*, a zatim grafičku novelu o Betmenu – *Ludnicu Arkam*, koju ćete imati priliku da uskoro čitate u *Biblioteci Supernova*. Ali sve je to bila uvertira za Morisonovu sopstvenu kreaciju (a mnogi bi rekli i remek-delo) – *Nevidljive*. O svemu tome više ćemo govoriti kasnije, zasad nam je interesantna upravo ta *Prokleta patrola*, jer se u jednom njenom broju pojavio interesantan lik, snagator iz zlatnih dana stripa izgubljen u vremenu, heroj poznat po imenu Fleks Mentalo. A kad je *DC* rešio da ovom čudnom junaku podari sopstvenu mini-seriju od četiri broja, scenarista je bio Morison, a crtač Frenk Kvajtli.

Kvajtli se tokom kasnih osamdesetih, nekoliko godina posle Morisona, takođe probio putem *2000AD* i njegovog sestrinskog časopisa *Sudija Dred* (*Judge Dredd Magazine*), da bi početkom devedesetih počeo da radi za *Dark hors* i *DC*. Prvi veliki hit bio mu je upravo gorepomenuti *Fleks Mentalo*, koji je na savršen način pokazao šta to sve Kvajtli ume – mnogo

toga, ispostavilo se. Ova priča o junaku iz naivnijeg stripskog doba koji luta po mračnom i ciničnom svetu s nadom da će se „pravi superheroji“, oni bez mane i straha, vratiti i doneti novo doba pokazala je da je pred Kvajtlija moguće baciti potpuno besmislene i naizgled necrtljive koncepte, koje će on pretvoriti u detaljno iscrtane i spektakularne prizore. Što je bilo odlično, pošto je Morison postao poznat baš po stripovima koji imaju takve scene. Zajedno su uradili poslednju svesku *Nevidljivih*, u kojoj se odigrava vrlo, vrlo apstraktan smak sveta (ili možda ne? Serijal je podložen beskonačnim tumačenjima). Kad je Morison krajem devedesetih preuzeo *Ligu pravde*, čuveni DC-jev naslov koji je već godinama bio samo senka svoje nekadašnje popularnosti, i od nje napravio prvi „blokbusterski“ strip sa superherojima koji čine spektakularna superdela i spasavaju celu planetu, univerzum, a vala i multiverzum od zaboravljenih bogova, Kvajtli je nacrtao priču *Zemlja 2*, u kojoj Liga pravde mora da se izbori sa zlikovcima iz paralelne dimenzije. Dotad su, i pored specifičnog i prilično nekomercijalnog stila crtanja i pisanja, Morison i Kvajtli postali zvezde američkog stripa i izdavačka kuća *Marvel* im je ponudila da preuzmu njihov u to vreme glavni naslov – *X-Ijude*. A nakon *X-Ijudi*, na vrhuncu slave i kreativne snage, Morison i Kvajtli su stvorili *MI3*.

Vratićemo se i na to, čim dovedemo priču o ovim autorima do današnjih dana. Naime, kruna njihove saradnje usledila je nekoliko godina kasnije u serijalu od dvanaest poglavlja pod nazivom *All star Superman*. U pitanju je priča koja se opravdano svrstava među najbolje priče o čoveku od čelika u ovom veku, a i šire, priča koja nam pripoveda o poslednjim danima Supermena, o njegovim poslednjim velikim delima, i to čini bez trunke gorčine, zajedljivosti i mračnosti koje takve „krajnje“ priče obično sadrže, dajući nam idealnog superjunaka, savremenog a opet večnog, pozitivnog ali ne i naivnog – baš onakvog kakav treba da bude, a što mnogi drugi autori, i stripski i filmski, nisu uspeali da uhvate. Morison i Kvajtli su takođe uradili i nekoliko epizoda *Betmena*, na kom je Morison radio pet godina, pomerajući mračnog osvetnika razjedanog bolom do još malo pa veselog avanturiste – i onda ponovo nazad. Danas saraduju na serijalu *Multiversity*.

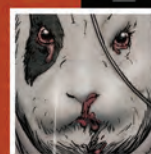
No, vratimo se prvo *Nevidljivima*, Morisonu, njegovom specifičnom pisanju i temama kojima se bavi. Ključni trenutak Morisonovog stvaralaštva odigrao se kada se, prema sopstvenom priznanju, nagutao hašiša („ali ne previše“, dodaje on) na putovanju kroz Katmandu. Usledila je kristalno jasna vizija onoga što svet i ljudska bića zaista jesu – ljudi su ogromna stvorenja nalik gusenicama koje se kreću kroz četiri dimenzije, a univerzum je živo biće u larvalnoj formi, dok su čuveni „sivi vanzemaljci“ u stvari njegov imuni sistem, ekvivalent belih krvnih zrnaca. Kako bi uspeo to da proce-suira, Morison je krenuo da piše *Nevidljive*, a i mnogi drugi likovi koje je u to vreme radio imaju tendenciju da percipiraju stvarnost šire nego normalni ljudi, da šire granice sopstvene svesti, da shvataju kako su likovi u stripu ili da dostižu božansku prosvetljenost.

U *M13* ta ideja je okrenuta naglavačke. Naime, umesto da ljudi napreduju ka višem intelektu, ovde imamo tri životinje koje šire svoje horizonte i pokušavaju da dostignu ljudsku svesnost. Ali to ne funkcioniše najbolje, kao što ćete i sami videti – sirovi instinkt, nagoni i emocije ne mešaju se dobro s razumom. Koristeći tek rudimentaran jezik i mnogo više pokazujući nego govoreći, Morison i Kvajtli (jer nema sumnje da je ovde na delu kreativna sinergija između dvojice autora, scenariste i crtača, kakva se retko viđala još od dana Mebijusa i Žodorovskog) grade tri glavna lika ove priče – kucu, macu i zeku. Herojski pas 1 nekada je bio kućni ljubimac po imenu Bandit, pre nego što ga je neimenovana vojna agencija otela kako bi vršila eksperimente na njemu. Ovaj moderni princ Miškin, naivan u svojoj dobroti za koju u svetu ljudi nema mesta, razapet je između poslušnosti i želje da bude „fin pas” – jer njegove „gazde” mu zadaju zadatke koji su sve sem dostojni jedne tako plemenite životinje. Nadalje, 2, mačka ranije zvana Zvončica, cinična je, pesimistična, džangrizava i sebična – odličan primer „antiheroja” i sušta suprotnost psu. Na kraju, zec 3, u prošlom životu Gusar, ima najprostije želje – da jede i spava, ali i da se njegovi kompanjoni slažu i da 1, 2 i 3 budu i ostanu M13. I ta „crna trojka” će živeti, ubijati i umirati kako bi na sto i kusur strana ove grafičke novele pokušala da pobegne iz kandži ljudi lišenih ljudskosti i pronade nešto što se zove „kući”, jer niko od njih nije svestan postojanja reči „dom”.

I pored te srceparajuće premise, *M13* nije patetičan strip, jer Morison i Kvajtli nisu autori koji bi dozvolili sebi da vas dirnu u srce samo diranja u srce radi; ne, sva ta emotivnost je pomešana s krvlju, iznutricama i nasiljem kakvo se čak i u današnje vreme retko sreće u stripovima, filmovima i u drugim vizuelnim medijima. Ne, i emocije i nasilje su uposljeni da nam prenesu poentu priče, koja bi mogla da glasi: Vidite šta radimo *njima*, a vidite šta to posle radi *nama*. Petljanje s prirodnim poretkom stvari daje katastrofalne rezultate, na takve stvari umetnost upozorava bezmalo oduvek, a dovoljno je pogledati vesti i svet u kome se nalazimo da bismo videli kako su upozorenja pala na gluve uši. I zato je *M13* priča o kvarenju nevinosti, o plemenitim životinjama koje moraju da se snalaze u neplemenitom, ljudskom svetu. *M13* na idealan način spaja sve omiljene Morisonove teme: prava životinja, tražanje za nevinošću u jednom surovom svetu i uzdizanje svesti iznad prirodom nametnutih ograničenja (bilo to dobro ili loše). Ali za razliku od njegovih ostalih stripova, to čini na sveden način, kroz prostu priču ispričanu na fascinantna način.

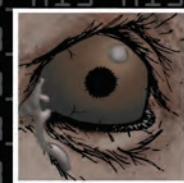
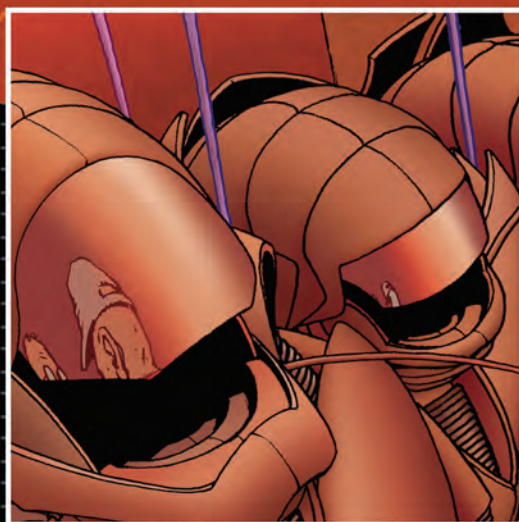

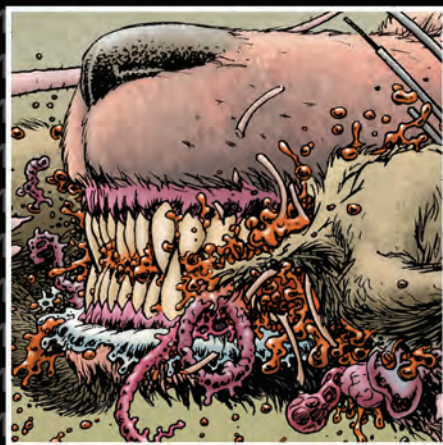
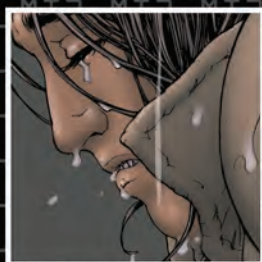
Tokom svoje karijere Grant Morison i Frenk Kvajtli su, kao što smo rekli, napravili mnoga remek-dela i redefinisali devetu umetnost – strip. U srcima ljubitelja američkog stripa njihovo najveće remek-delo će verovatno biti ranije spomenuti *All star Superman*. Ali on se ipak zasniva na baratanju jednom višedecenijskom strip-ikonom (diskutabilno – najvećom) i ne donosi sinergiju priče i crteža koju *Mi3* ima, pripoveda nam o natčoveku koji je tu da nam pokaže put, a ne o podljudima koji pokušavaju da shvate kako u jednom ovako naopakom svetu, punom protivrečnosti i nelogičnosti, lažnih osećanja i izneverenih ideala, možemo uopšte da postojimo, a kamoli da nalazimo neki smisao, veru i nadu u to da za sve postoji neko „kući“, neki dom, u kome „je fino“, „je toplo“ i „je fin šef“, i život, kad se sve sabere i oduzme, ima nekog smisla jer smo makar voljeni i poštovani.

Ali to nije svet u kome živimo i nije svet u koji su 1, 2 i 3 gurnuti protiv sopstvene volje i prirode. Da jeste, ovo bi više bila bajka s početka ovog teksta, ili makar basna, pošto ima životinje koje više sriču nego što govore. Ne, ostaje vam samo da pročitate priču na stranicama koje slede i vidite hoće li ove tri simpatične smrtonosne životinje uspeti da nadu neki izlaz iz tog nimalo bajkovitog sveta – osim onog konačnog, koji nas sve čeka...

Vladimir Tadić

NEŠTAO

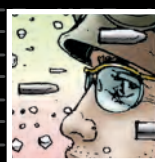
**BRAON MEŠANAC LABRADORA
SREDNJE VELIČINE**

**PRIJATELJSKI NASTROJEN, UMILJAT
ODAZIVA SE NA „BANDIT“**

NAGRADA ZA SVAKU INFORMACIJU

TELEFON: 555-2314

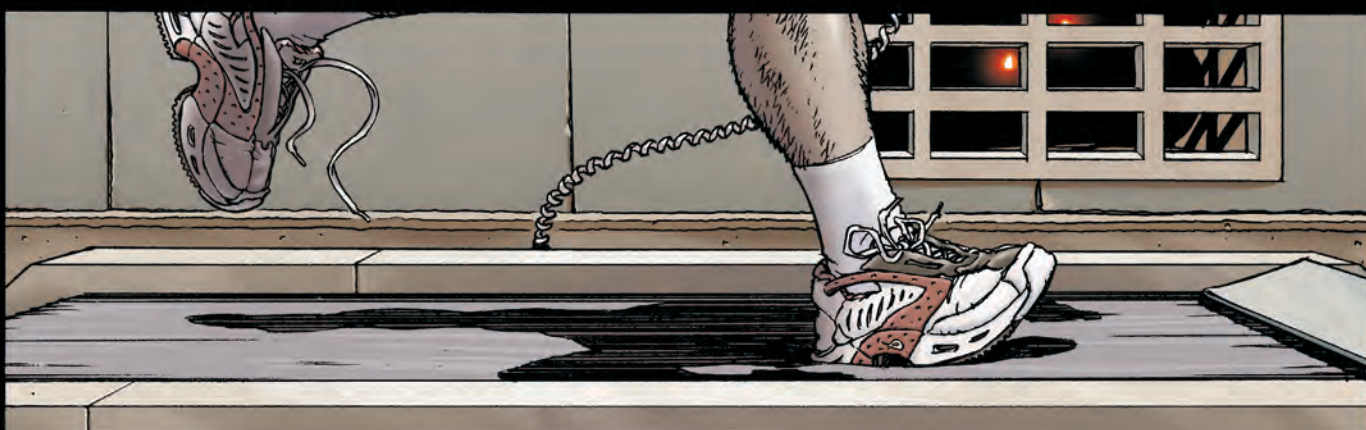
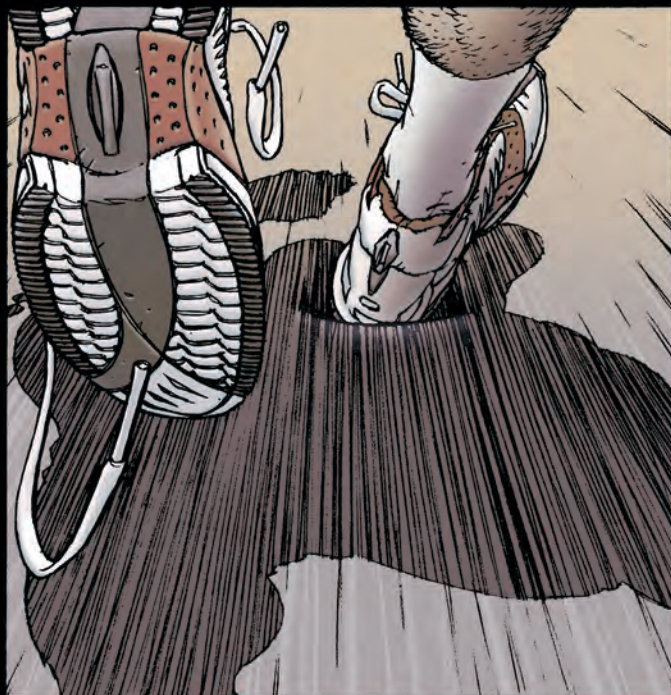

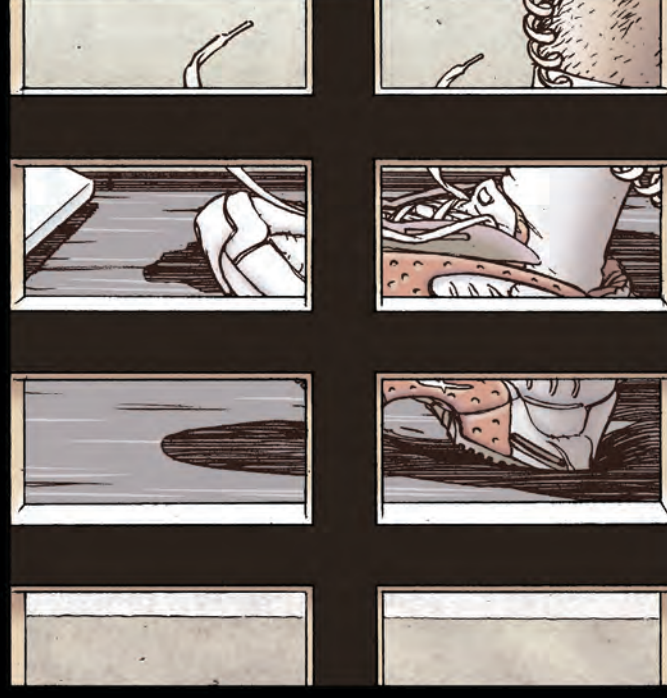
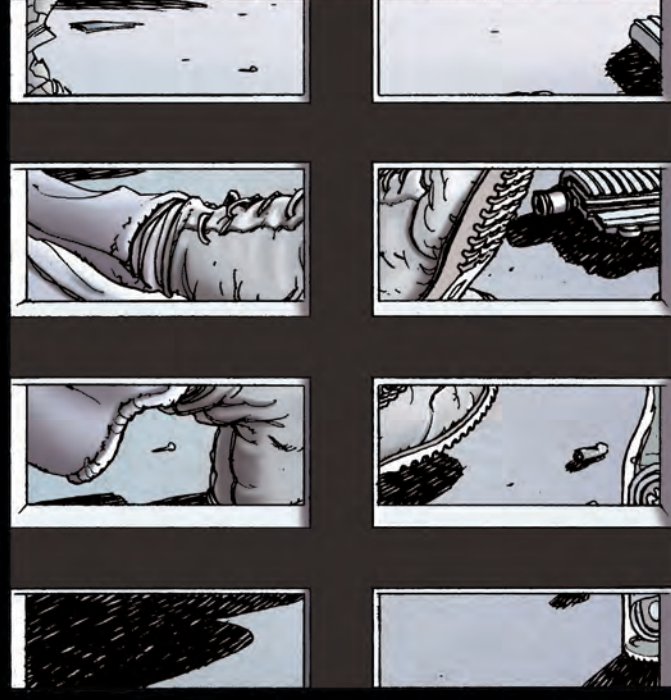
POGLAVLJE

1

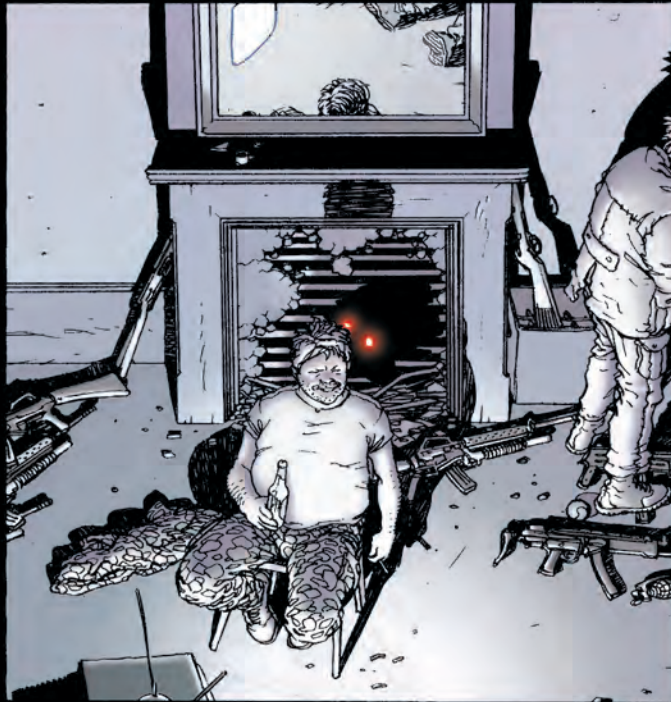

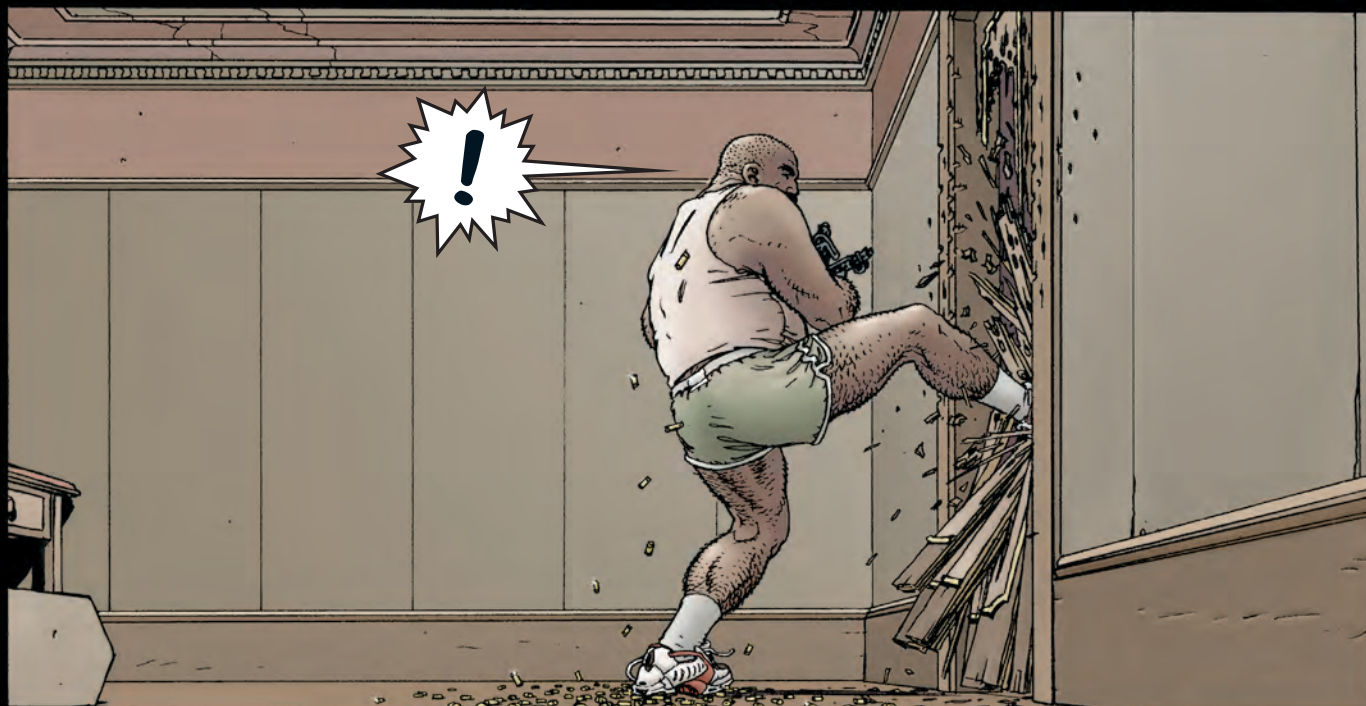
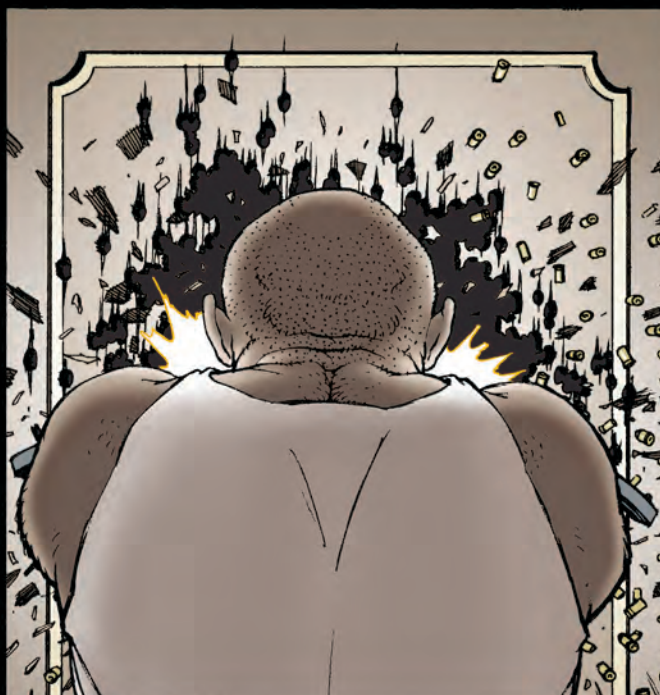
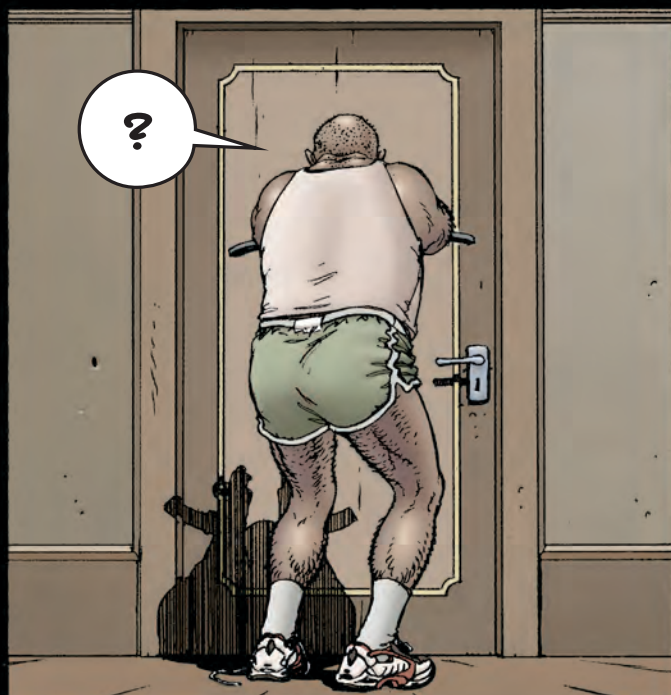

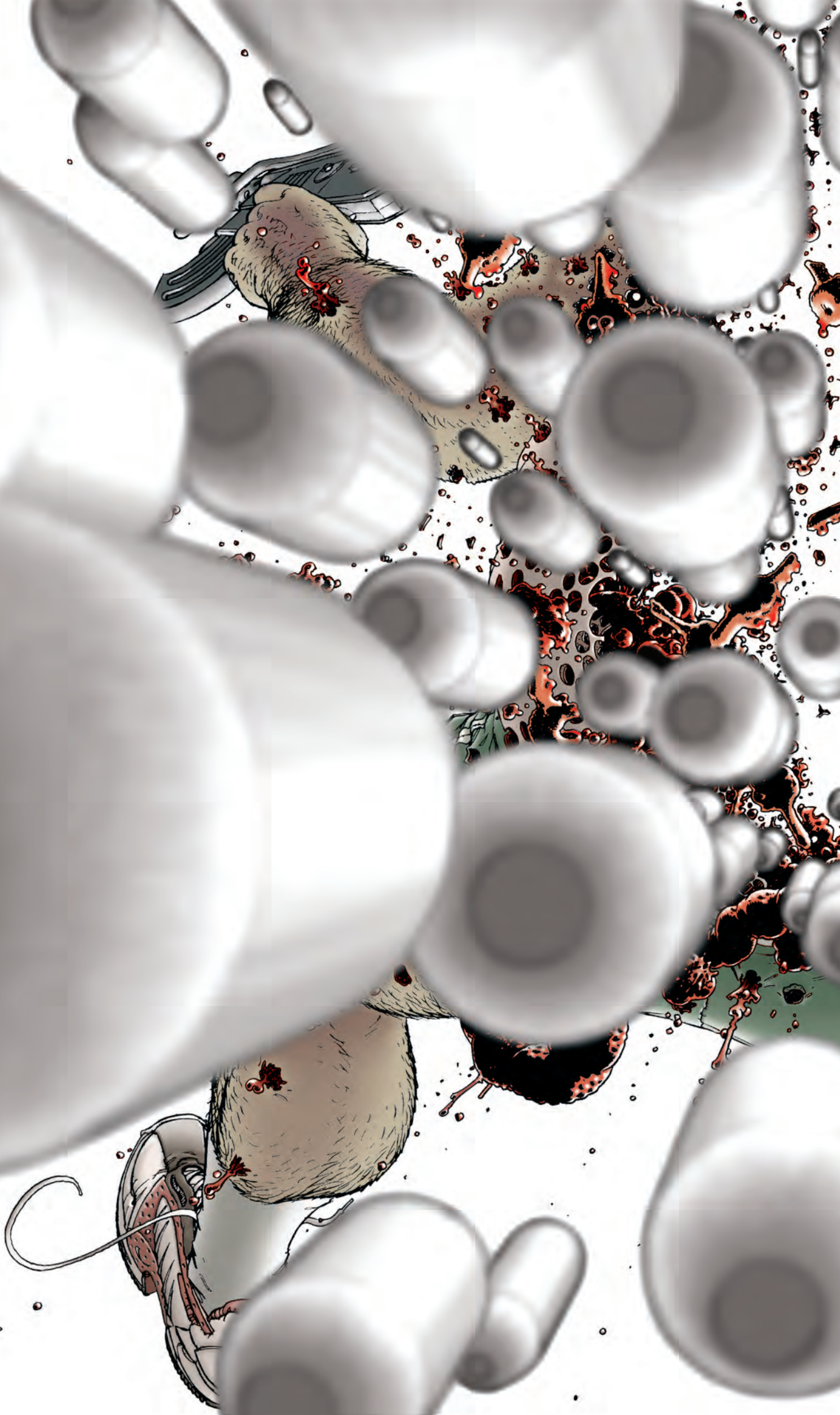

Mi3_POGLAVJE_1_016

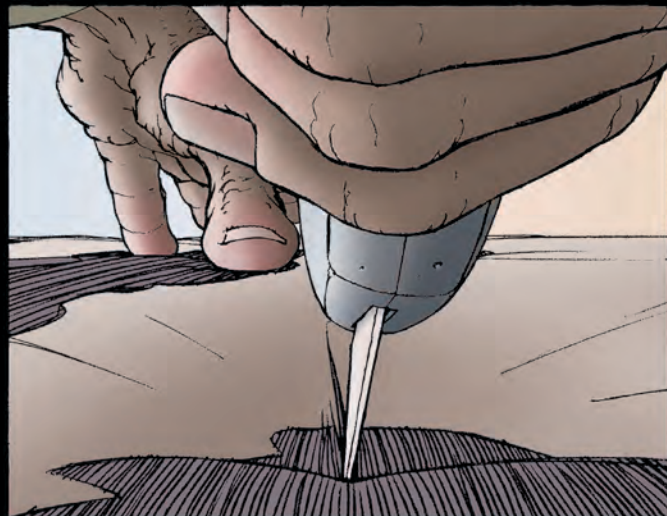

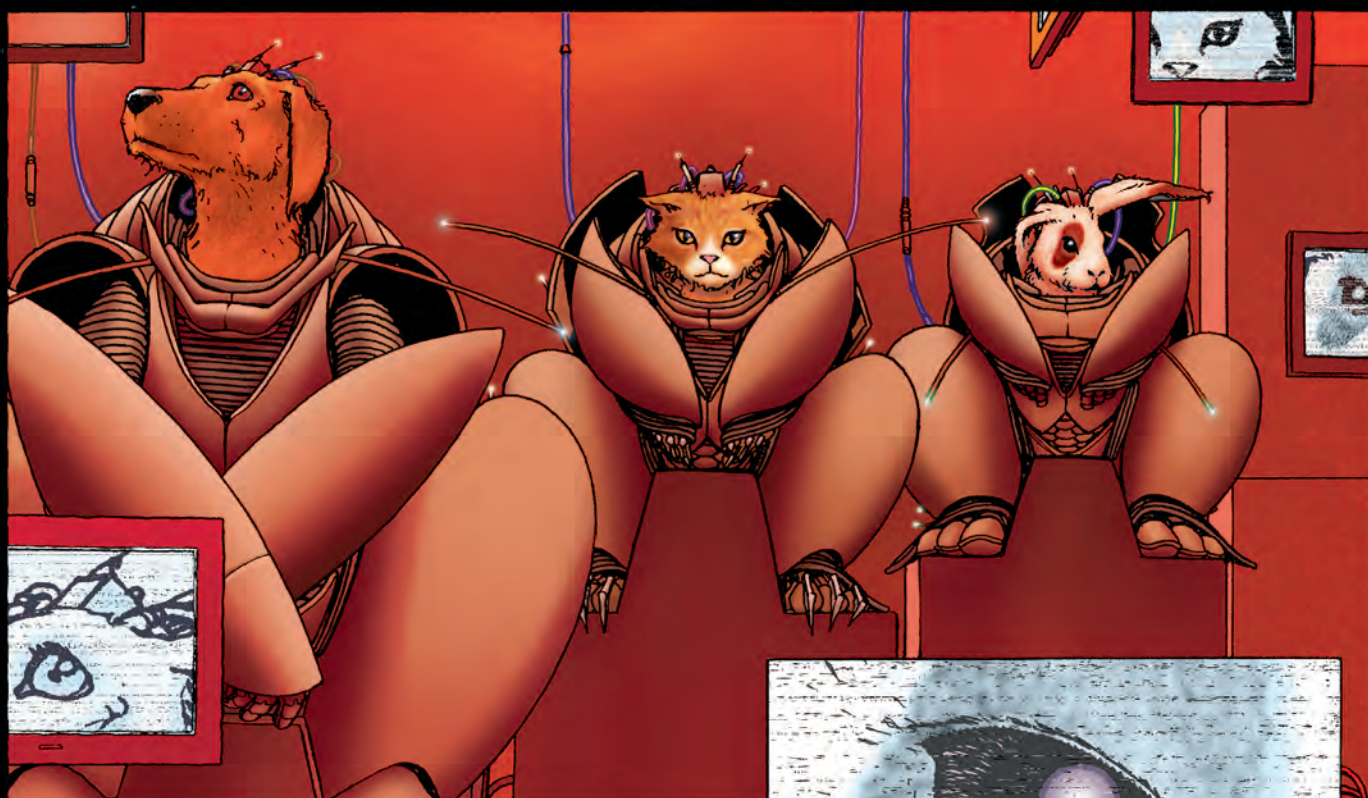

DOKTORE TRENDLE?

BLAGI
BOŽE.

PA, KAO
ŠTO JE VEĆ
REČENO, KAD CELA
KOLONIJA PACOVA
RADI **ZAJEDNO**, MOŽE
ZA **48 SATI** DA SASTAVI
IZ DELOVA ČITAV
MOTOR MLAZNOG
AVIONA.

HVALA,
DENİZ.

AKO NAM
OBNOVITE FINANSIRANJE,
POSVETIĆEMO SE SPASAVANJU
ŽIVOTA **BEZBROJ** MUŠKARACA I ŽENA
KOJI SLUŽE U NAŠOJ VOJSCI.

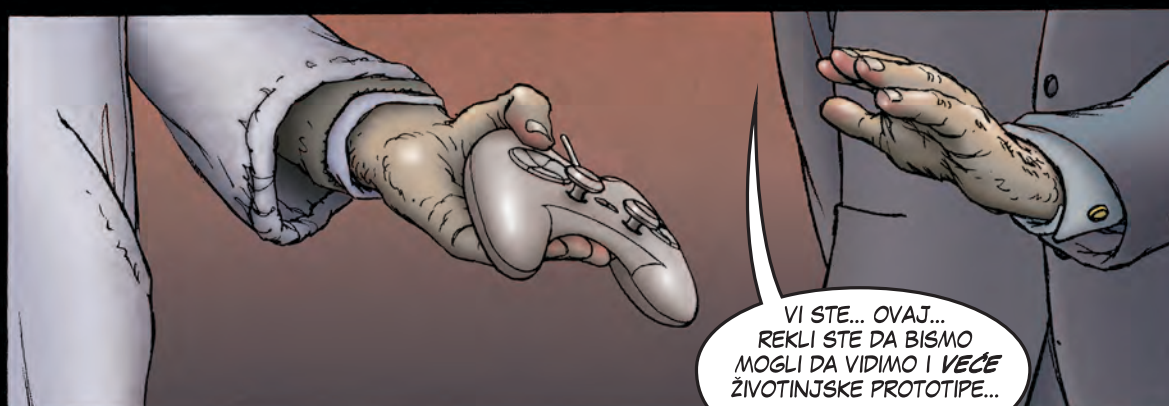
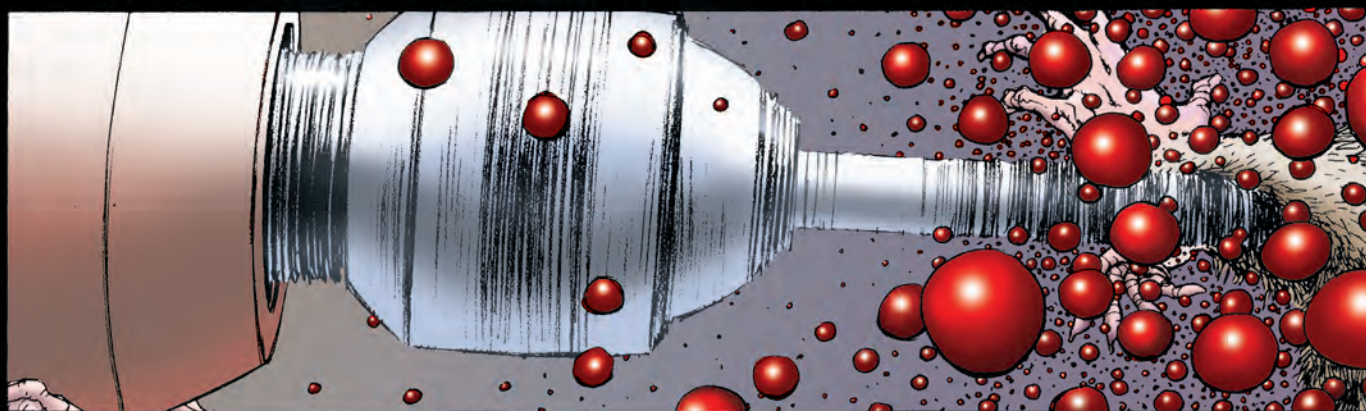
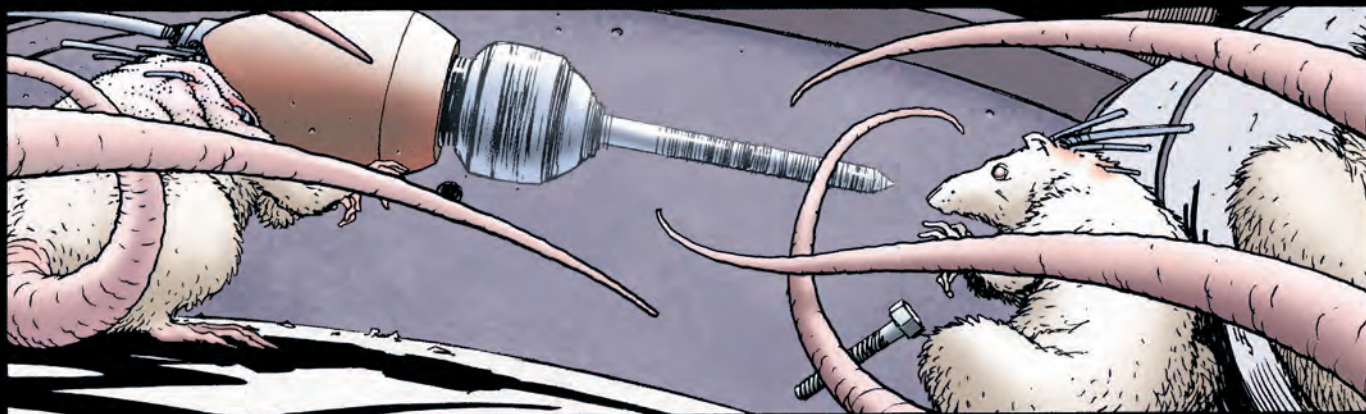

A **RATOV** BUDUĆ-
NOSTI VODIĆE SE PREKO
ŽIVOTINJA KOJE SE KONTRO-
LIŠU NA DALJINU, KAO ŠTO
SU OVE NAŠE.

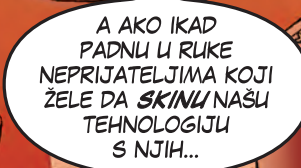
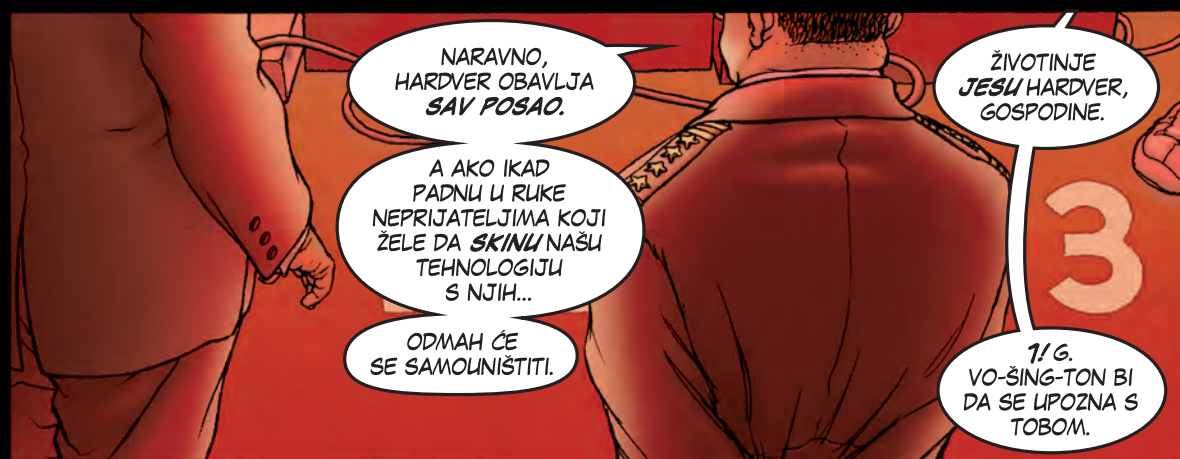
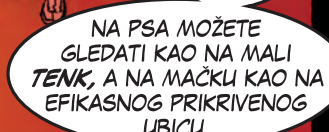
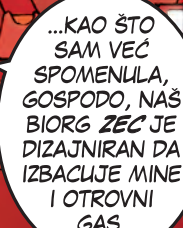

**ŽIVO
ORUŽJE,
SENATORE.**

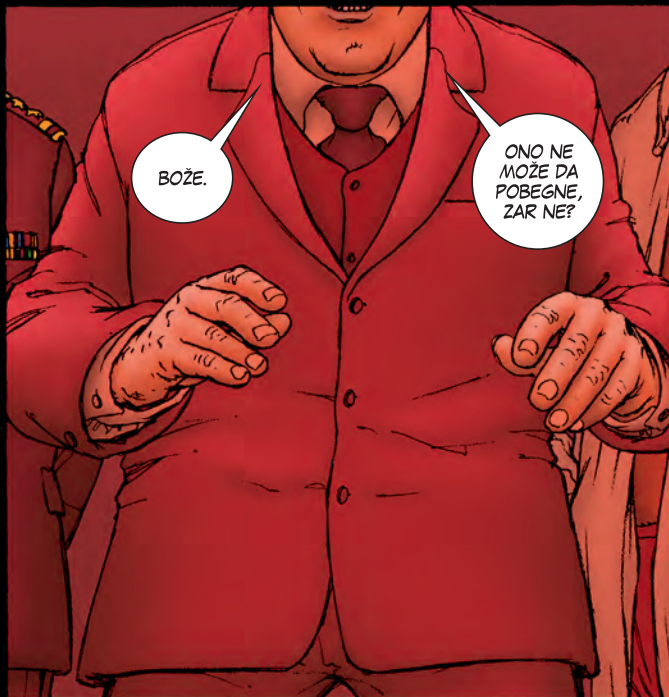

BOŽE.

ONO NE
MOŽE DA
POBEGNE,
ZAR NE?

? TI
1100?

1 VAS
NEĆE UGRISTI,
SENATORE. BAR
NE DOK MU JE SI-
GURNOSNA BRAVA
ZAKLJUČANA.

BROJ 1
JE DOBAR,
ODAN PAS.

UBIJA SAMO
NEPRIJATELJE
NAŠE DRŽAVE.

OVO JE
NEVEROVATNO.

FIN
PAS.

FIN
PAS.

FIN
PAS.

JE PAS
FIN?

KAKO JE OVO
MOGUĆE?

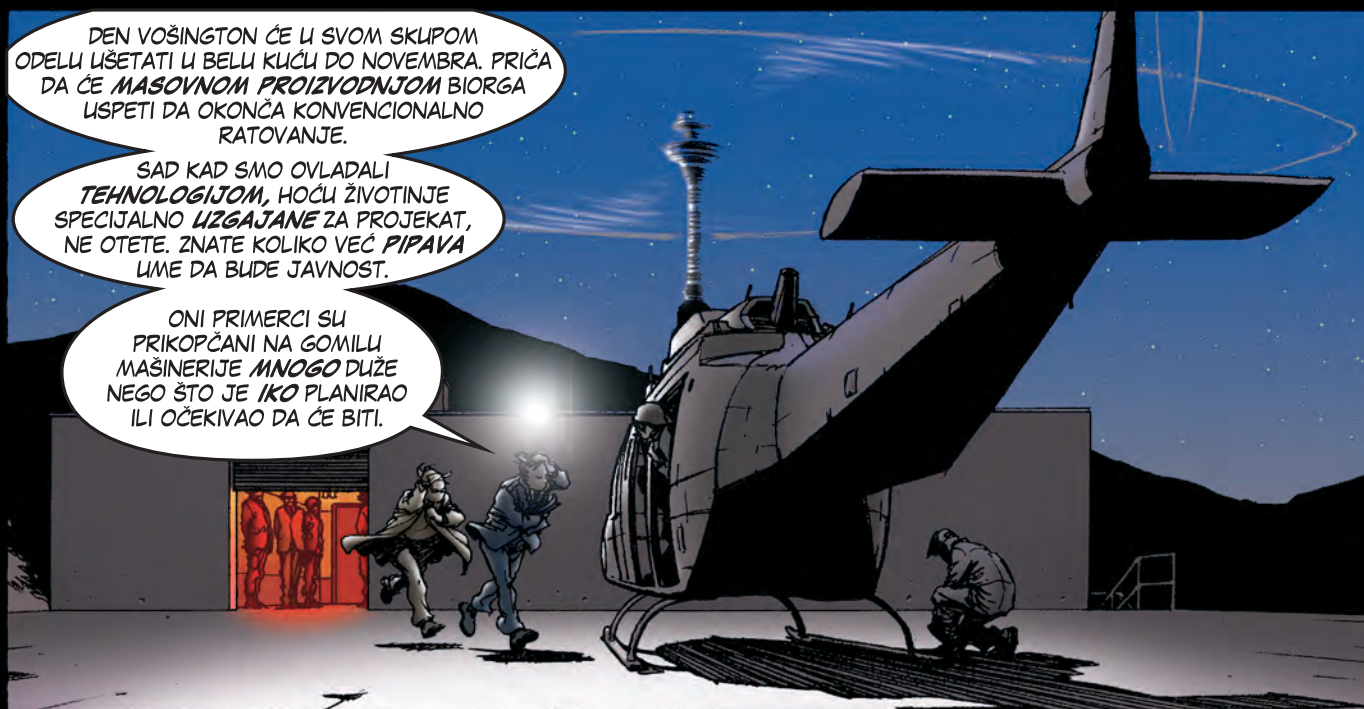
IPAK JE
TO SAMO KUĆE,
NE OČEKUJTE
OD NJEGA
ŠEKSPIROVE
SONETE.

GOSPODICA
BERI MOŽE DA
VAM OBJASNI
DETALJE.

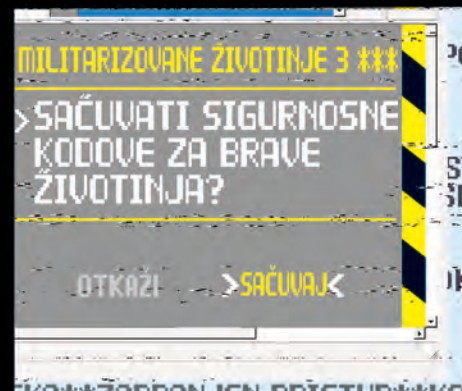

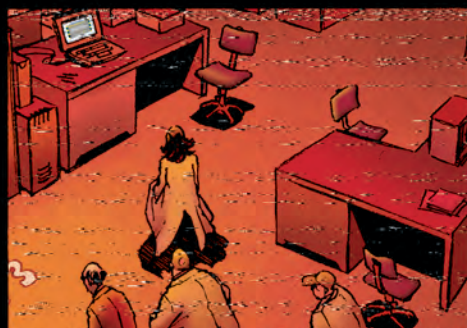
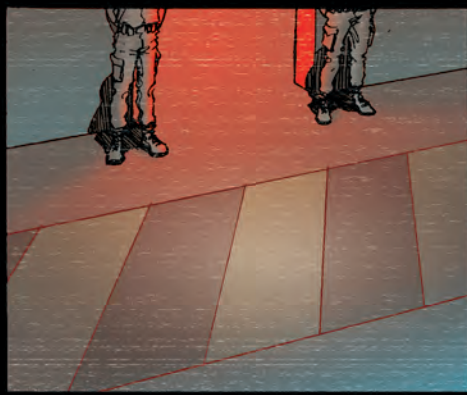
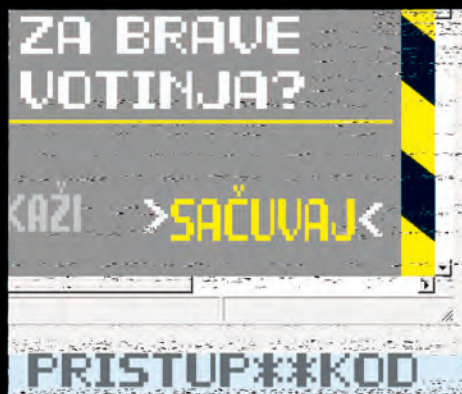

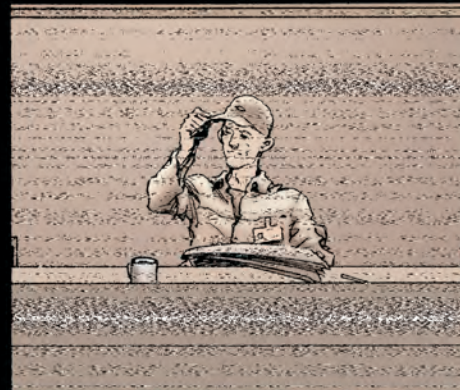
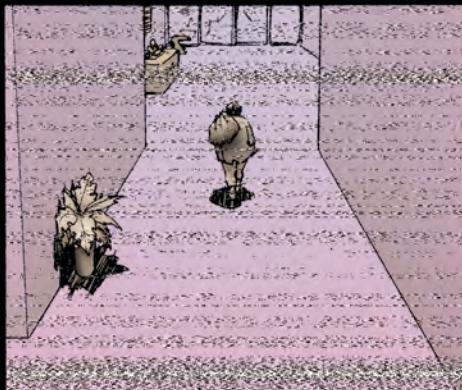
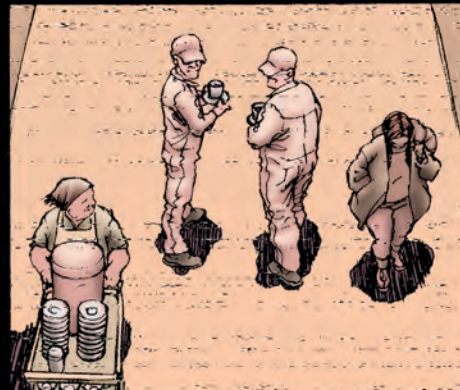
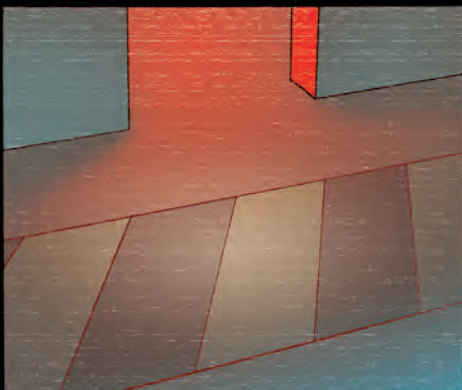

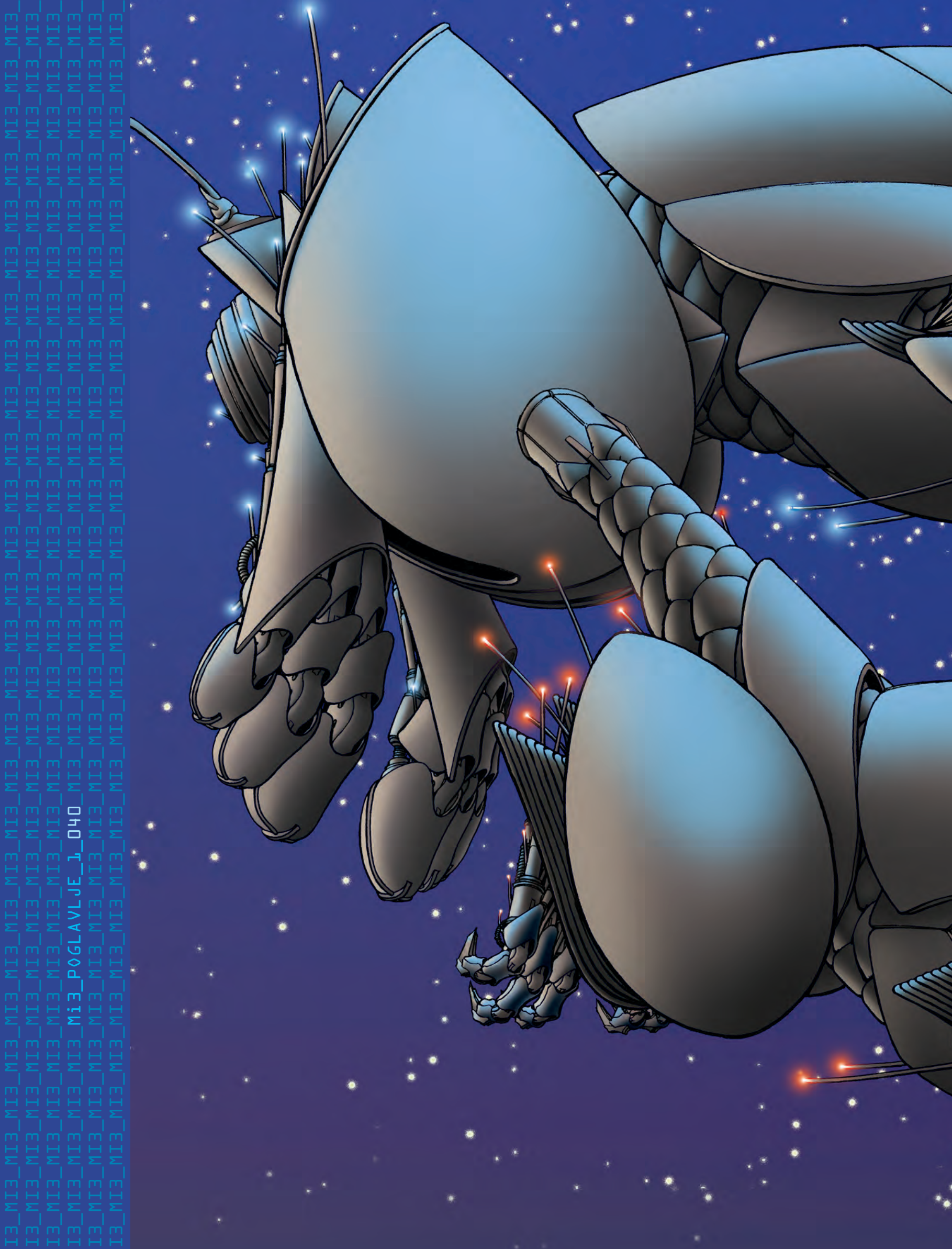

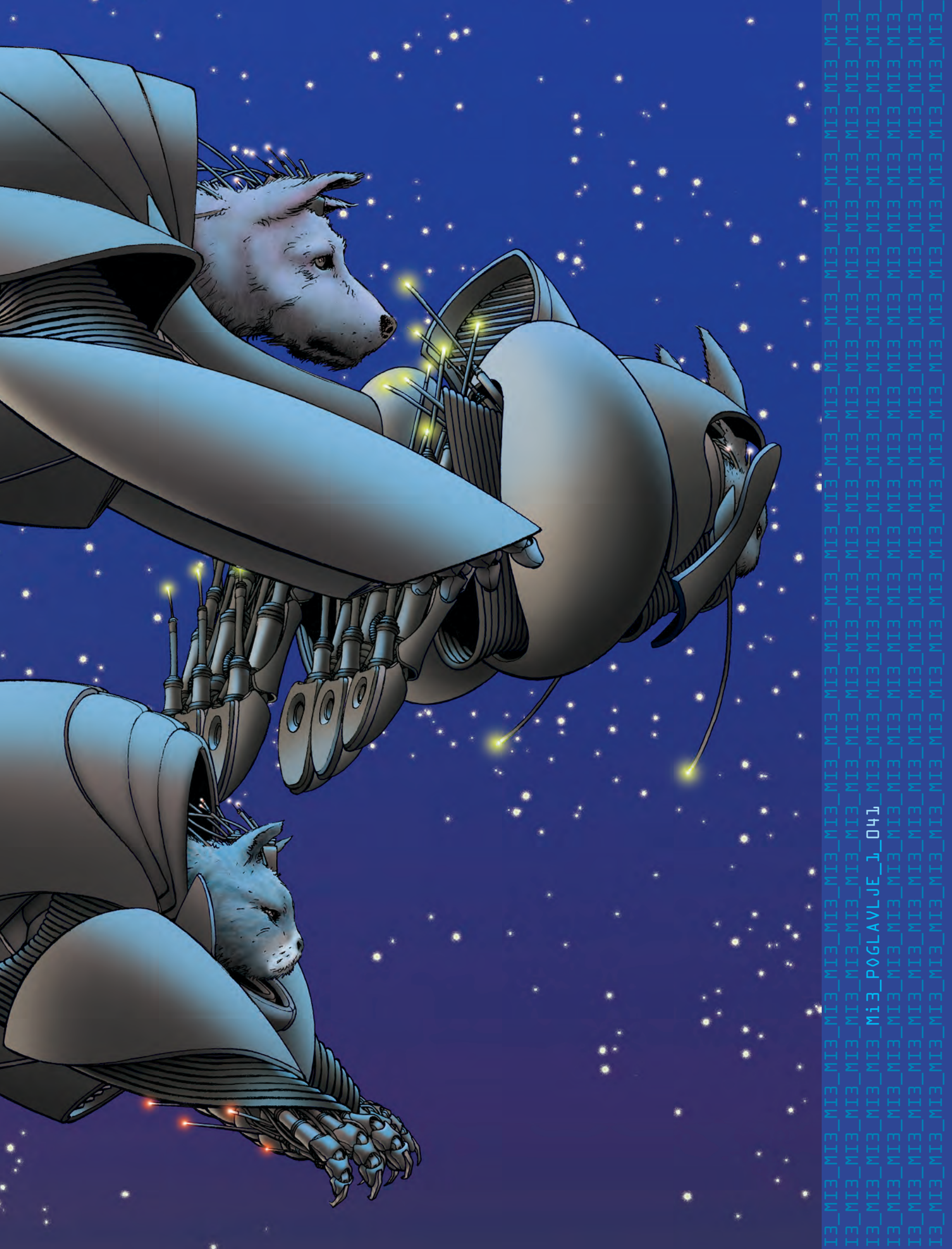

NE MOGU DA
PREŽIVE DUŽE OD
NEKOLIKO DANA BEZ
LEKOVA, ALI...

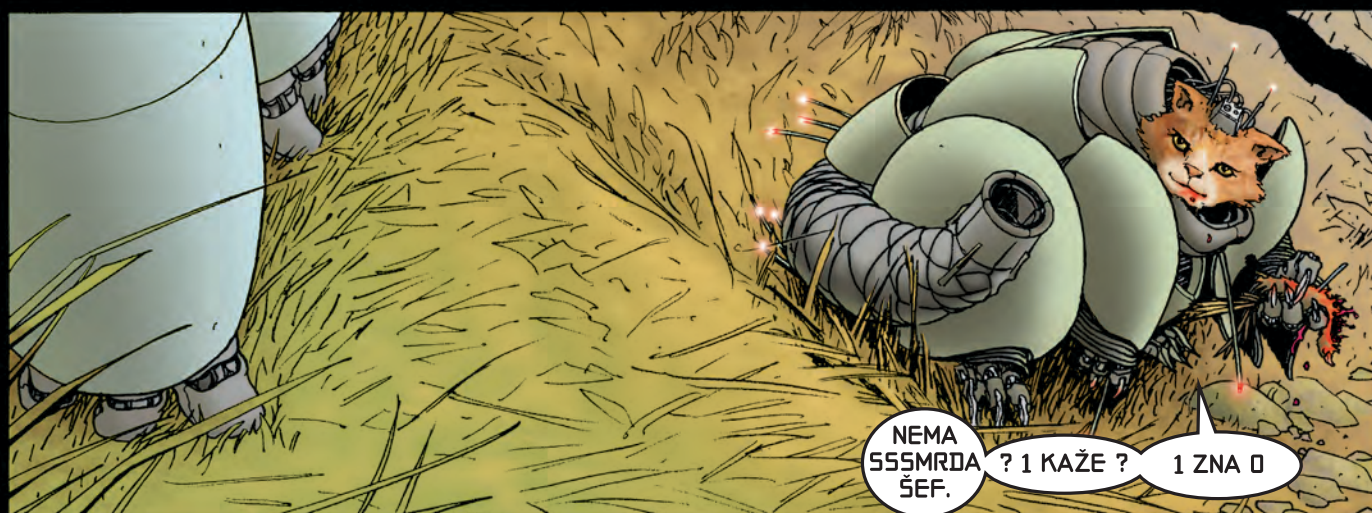
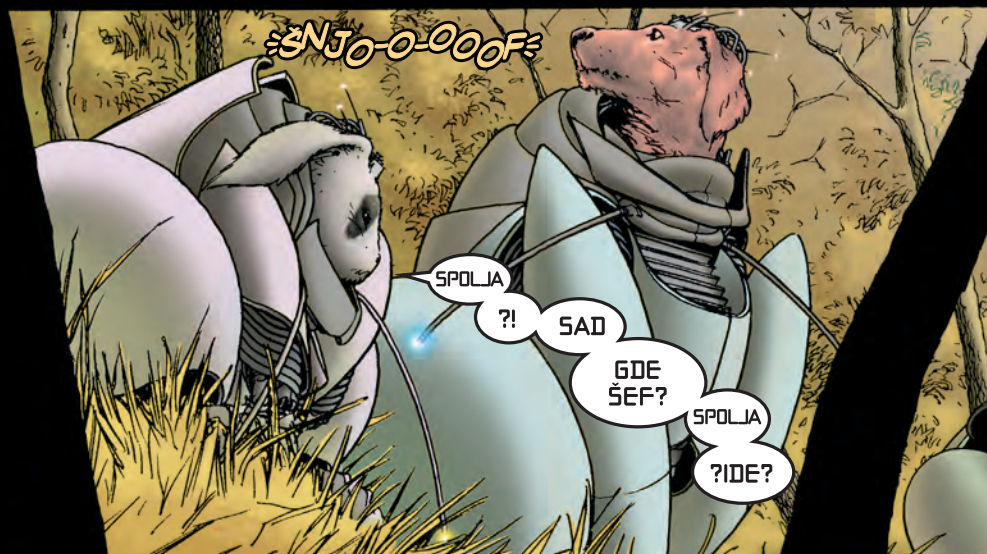
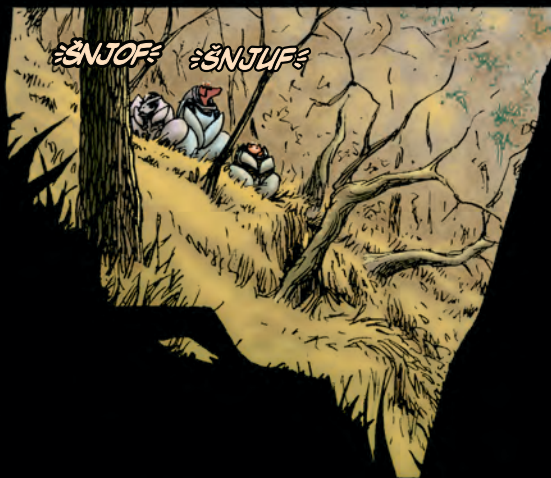
„KUĆNI LJUBIMCI“?
GOSPODINE, MOLIM
VAS, OVO SU STVORENJA
KOJA JE VOJSKA HIRURŠKIM
PUTEM BIOMODIFIKOVALA
I ISTRENIRALA DA
UBIJAJU.

PONAŠAJU SE
INSTINKTIVNO. NEMAJU
MORAL. NEMAJU **STRAH**
OD SMRTI KOJI OGRANIČAVA
LJUDSKO PONAŠANJE.
U TOME JE PROBLEM,
GOSPODINE...

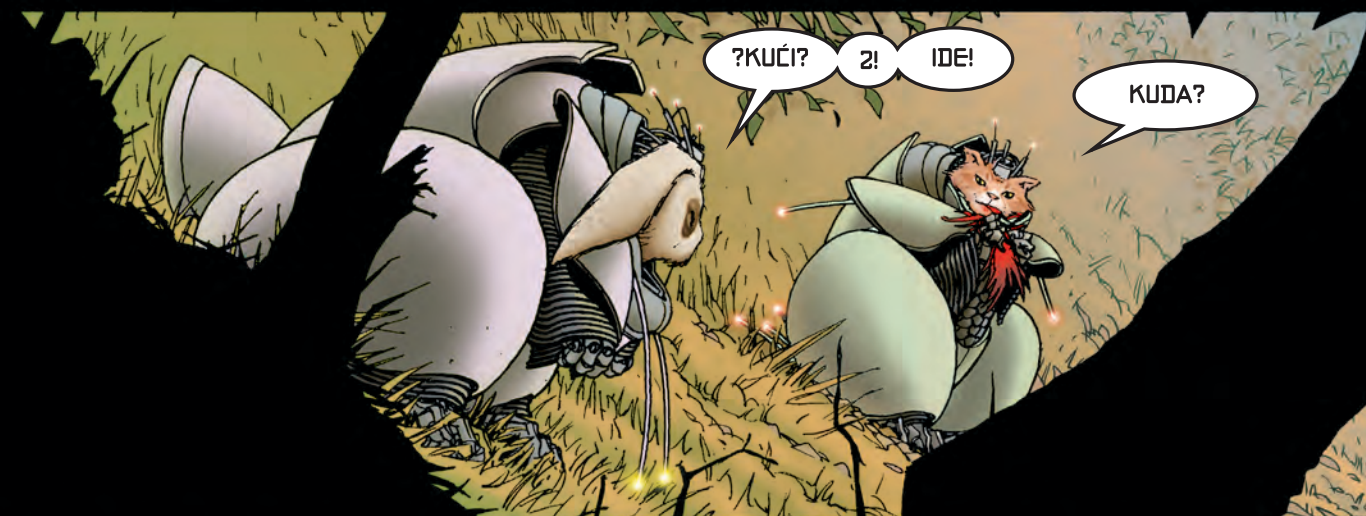

...NEĆE SE
PREDATI BEZ
BORBE.

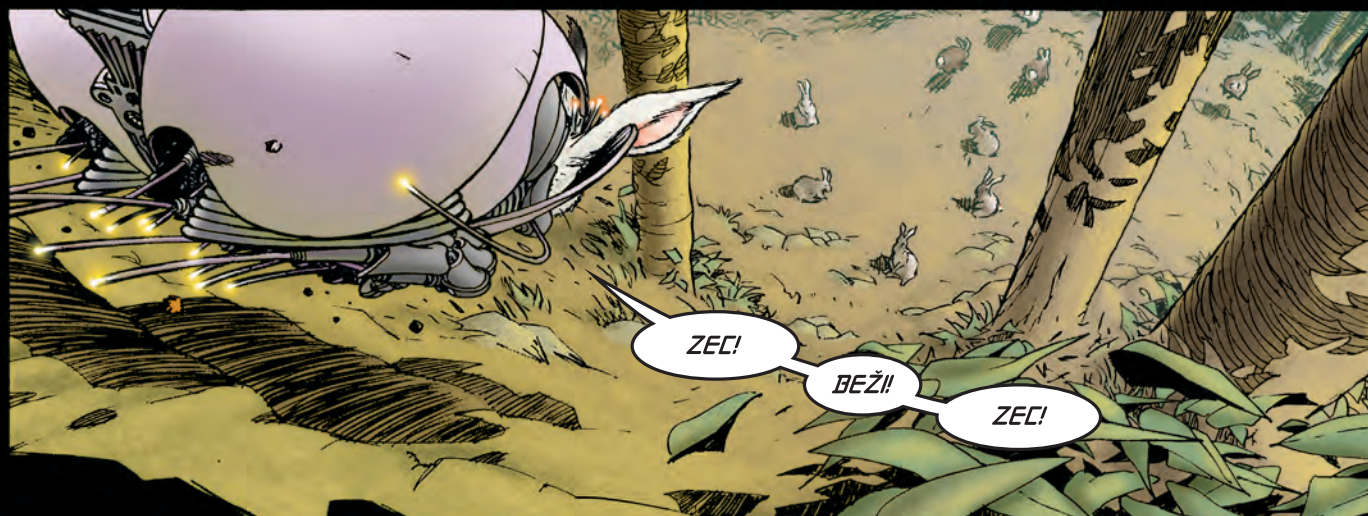
IZGUBILA SE
ZVONČICA, ŽUTA PRUGASTA MACA.
IMA BELI NOSIĆ I BELI VRH REPIĆA.
POSLEDNJI PUT VIĐENA KOD PERJONICE U ULICI BELTAUER.
MOLIM VAS DA SE JAVITE **KARLI**
NA 555-3899 AKO JE NAĐETE. **HVALA.**

POGLAVLJE

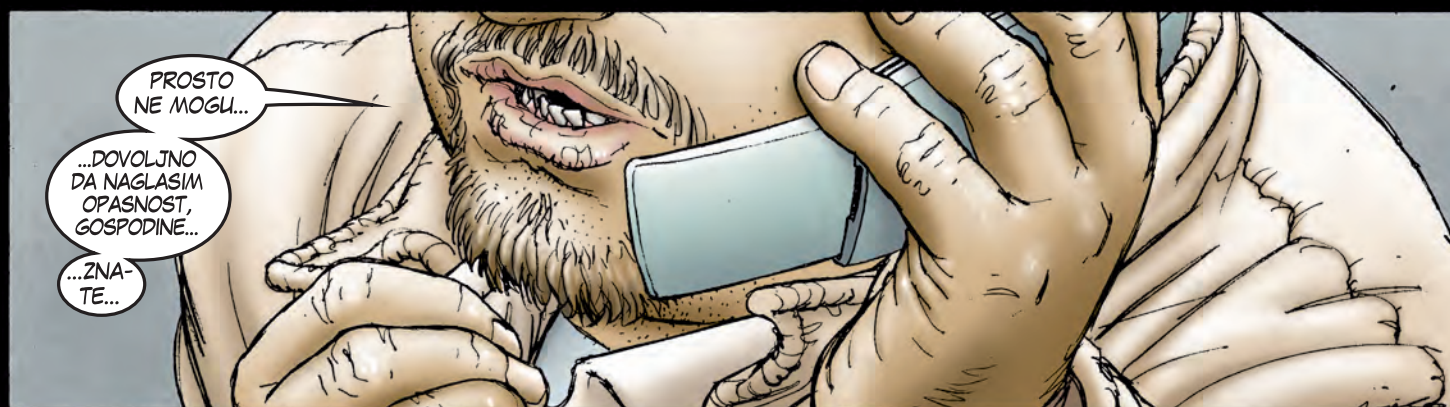

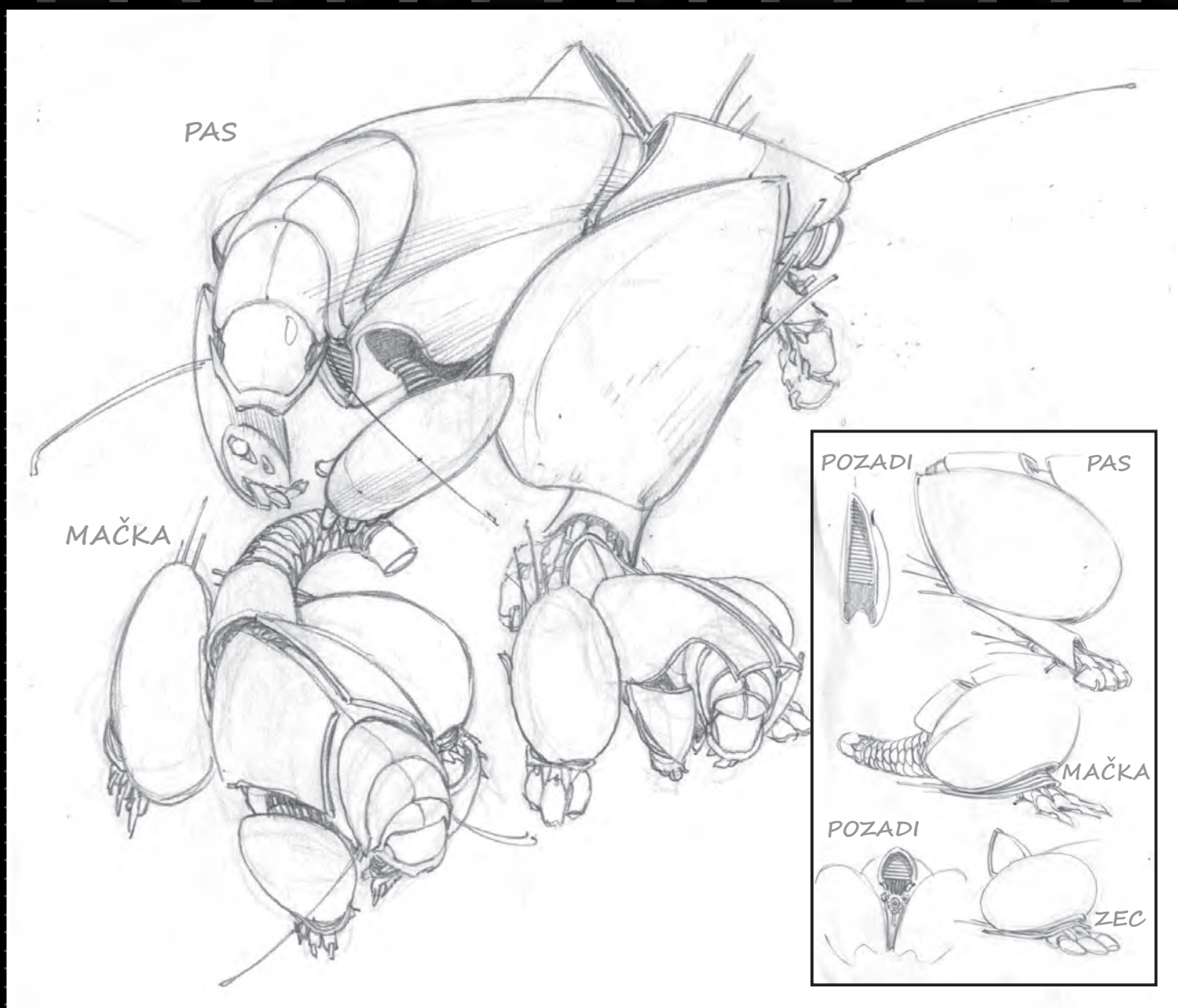

SMRD! ŠEF!

Stvaranje sveta **Mi3** GRANTA MORISONA i FRENKA KVAJTLIJA

DIZAJN LIKOVA

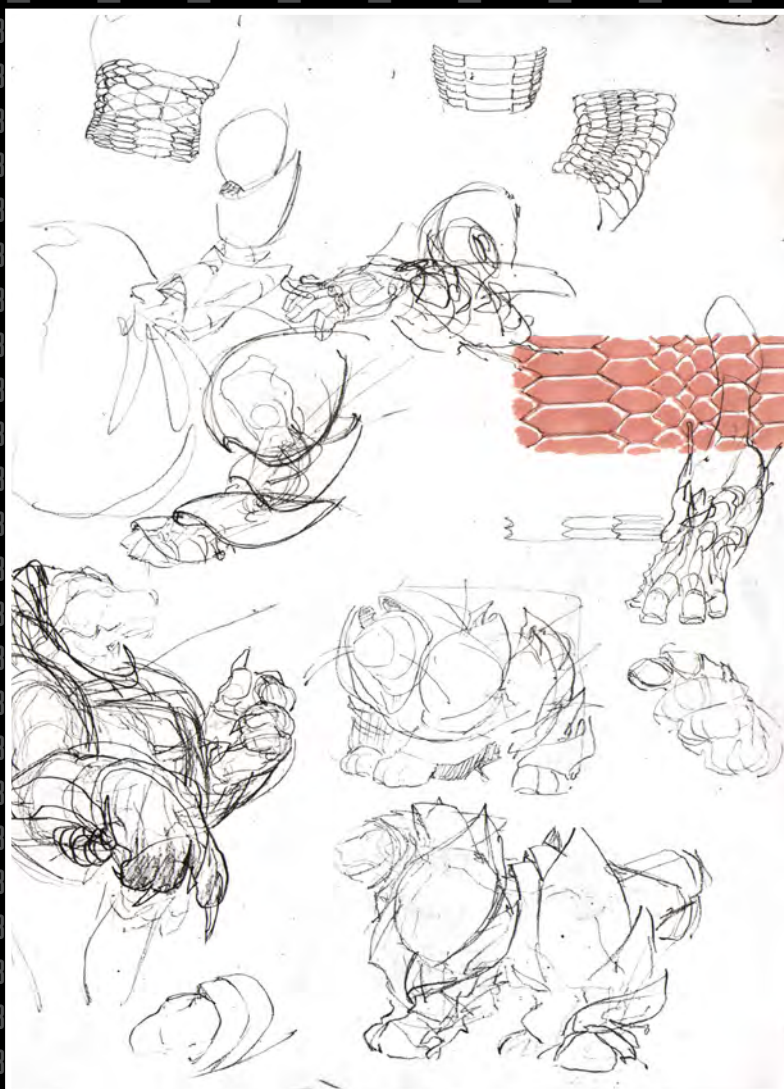

GRANT Početna ideja mi je bila da životinje smestimo u dvonožna robot-odela kako bi izgledale kao krupnija ljudska bića sa životinjskim glavama. Ali to naprosto nije išlo, pa smo rešili da je bolje da oklop bude prilagođen životinjskom obliku koji je unutar njega – što je vizuelno mnogo privlačnije i omogućilo je Frenku da stvori zaista jedinstvene akcijske sekvence s našom trojkom.

FRANCIS
LAYDIER
ALHAMBRA

POUNCE?

